

A Nagykanizsa-környéki homokterületek fásításának kérdései

IFJ. PÁLL MIKLÓS

A szakirodalomban hazánk területén hat nagyobb összefüggő homokterületről emlékezik meg. Ezeken kívül még elszórtan több kisebb-nagyobb homok-, vagy homokos-terület található az országban; ezek kisebb kiterjedésük ellenére is éppúgy magukon hordják a homokterületek jellegét, mint a nagyobbak. Ma, amikor fában szegény országunk számára a legapróbb területek beerdősítése sem maradhat el, e területek jelentősége nagy.

Nagykanizsa környékén, a várostól É-i (Zsigárdi erdő), Ny-i (Gördövényi erdő), és D-i (Bajcsai, Szaplányosi erdők) irányban, *mintegy 2500 ha nagyságú homokos terület található*. Geológiai múltját tekintve Pliocén-kori édesvízi beltengerből leülepedett homok. A pados homokkővek tábláit tektonikus erők darabolták fel és a megmaradt rétegek súrlódása következtében keletkezett örlemény vált a szél játékká. Buckák alakultak ki az uralkodó széliránynak megfelelően, melyeket É—D-irányban völgyek szelnek át.

A Kreybig-féle talajtérkép adataiból arra következtethetünk, hogy a területet túlnyomórészt gyengén savanyú, kis részben erősen savanyú, szegény homok borítja. A régi üzemtervi adatok is ezt bizonyítják.

Óriási előnye a homokvidéknek hazánk legtöbb homokterületével szemben, hogy éghajlata csapadékos. Tájegység szempontjából a Déli Pannonhát (36-os) körzetébe esik. A homokvidék központjában, a nagykanizsai repülőtéren működik egy csapadékmérő állomás, mely még pontosabb adatokkal támasztja alá a fenti megállapítást. Ezek a következők: Évi átlag 1954-ben: 692,4 mm; ebből IV—IX. hó-ig: 473 mm, tehát az összes csapadék 68%-a esett le a vegetációs idő alatt.

Uralkodó szélirány az É-i és Ny-i.

A korai és késői fagyok jelentős károkat okoznak.

A termőhelyi adottságok és a következő erdőművelési eljárások alapján 2 főcsoportra bonthatjuk homokterületeinket:

1. Az igen rossz termőképességű és vízgazdálkodású homokterületek.

2. Jó vízgazdálkodású, többnyire televénydús homokterületek.

Az első csoportba tartozó homokterületek részben befásításra váró, részben rossz vízgazdálkodású, szegény homokon álló — többnyire nagyon kigyérrült — állományokkal borított területek. Sajnos a háború és a helytelen gazdálkodás igen leromlott állapothoz vezetett itt.

A múlt adataira vonatkozóan sajnos csak egy régi üzemterv áll rendelkezésünkre.

Behatóan foglalkozott az itteni homokterületek fásítási problémáival *Barthos Gyula* erdőmérnök is, sok érdekes adatot közölt a régebbi homokfásításokkal kapcsolatban.

A Zsigárdi erdőben kb. 80 kh terület az erdő törzskönyvben mint futóhomok volt feltüntetve. Az 1860-as évek elején egy bajor származású erdész végzett eredményes fásítást ezeken az igen rossz minőségű homokterületeken, főleg erdeifenyővel és feketefenyővel. Sajnos ezeket az állományokat időközben letermelték.

Nagykanizsa város az 1900-as években az akkor még futóhomok jellegű gördövényi területeket fekete, erdei banksz és szurkosfenyővel (*Pinus rigida*), s akáccal erdősítette be. Megelőzőleg futóhomokos birkalegelők lehettek ezek. Az erdősítés után véderdőként kezelték őket, többízben pótolták és csak a beteg, elszáradt fákat szálalták ki. Az ültetett fafajok közül az erdeifenyő fejlődik legszebben. Gyengébben fejlődik a feketefenyő és a szurkosfenyő. Az utóbbi fokozott telepítését semmi sem indokolja. Rossz fejlődésű az akác és a bankszfenyő.

Ugyancsak Zsigárdon később *Barthos Gyula* erdőmérnök végzett erdeifenyő, feketefenyő, szil, lucfenyő fafajokkal több kisebb folton eredményes erdősítést. Az állományok átlagkora jelenleg 25—30 év, fejlődésük kielégítő. Különösen az erdeifenyő mutat jó fejlődést. A luc teljesen kipusztult, a szil pedig fejlődésben visszamaradt és alászorulva tengődik. Pl. Zsigárd 10 f. erdőrészletben:

Elegyarány:		Ef.	40%	Ff.	60%
Átlagkor:	28 év				
Átl. magasság:		Ef.	8 m	Ff.	7 m
Átl. átmérő:		Ef.	12 cm	Ff.	8 cm

A cserjeszintben kevés szil.

A telepítést mély talajműveléssel együtt végezték.

Ezeknél az állományoknál a legfontosabb teendő lombot adó töltelék fajajok behozása. Ugyanis a humuszképződés nem kielégítő és a törzsek ágtsztlulása sem megfelelő. Igen nehéz feladatot jelent a töltelékfaj megválasztása, mivel a termőhelynek megfelelő, árnytűrő fajjal nem nagyon rendelkezünk. A nagyobb üres foltokra szürkenyárat kívánunk telepíteni. Azonkívül kísérletkép megpróbáljuk állományok alá az ezüsthársat. A sok csapadék és az elég paradús levegő a mostoha talajviszonyokat talán ellensúlyozni fogja bizonyos mértékig.

A legnehezebb feladat részünkre a kizsárolt és rossz területek fásítása: ezeket a háború alatt és után teljesen letarolták, vagy olyan területek, ahol a mezőgazdálkodást és a szőlőművelést felhagyták, s most parlagon állanak. Az ilyen területek fásítását nagy körültekintéssel kell végezni. Sajnos a kultúrhatások következményeként őshonos erdőfoltok nem lelhetők fel, így fokozott figyelmet kell fordítani a lényezárú növényzet, az előforduló őshonos cserjék és a megelőzően teleptett állományok útmutatásaira.

A fellelhető lágyszárú növényekből dr. Magyar Pál segítségével sikerült megállapítani, hogy a területet a *Festuca vaginata* asszociációhoz tartozó növények borítják.

A buckák közti teknők és völgyek többnyire nedvesek. Ezt jelzi a *Molinia coarulea*. Cserjék közül szórványosan a *Prunus padus*, fák közül az éger fordul itt elő.

Feljebb haladva az É-i kitettségeken megjelenik szórványosan, vagy kisebb csoportokban a faggyal, ami biztató jel. Viszont épp a szélhatás következtében több helyen, főleg Ény-i és Ny-i kitettségeken kifújások vannak, ahol a *Fumana procumbens* is előfordul már.

A buckák tetején a *Festuca vaginata*, *Euphorbia Sequeriana*, *Potentilla arenaria*, *Andropogon ischaemum* a jellemzők. Cserjék közül csak a galagonya található. Egy-két régebbi ültetésből származó feketefenyő is áll itt. Helyenként akác-sarjak is felverődtek.

A K-i és a D-i kitettségeken is a *Festuca vaginata* asszociáció az uralkodó, csak összetétele más. Foltokban megjelenik nagyobb tömegben a *Fumana procumbens*. Cserjék közül a galagonya és a boróka mellett feltűnik a sóskaborbolya (*Berberis vulgaris*) és a varjútövis benge is szórványosan.

Az ismertetett területeken 1950-ben történt első ízben erdőfásítás, erdeifenyővel és feketefenyővel. Az eredmény változó. Megállapítható, hogy a völgyekben jó fejlődést mutat az ültetés, míg a buckaoldalon felfelé haladva egyre rosszabb lesz, s egyre több a hézag.

Ezért először a buckaközök, vápák és teknők beerdősítéséről, az itt meglévő állománycsoportok kiegészítéséről kell gondoskodnunk. Dr. Magyar Pál szerint a buckaközökben, mégha növényzetük a *Festuca vaginata* asszociációhoz tartozik is, eredményesen fásíthatunk mélyművelésű talajkészítés után. Azonban okulnunk kell az eddigi tapasztalatokból. Barthos Gyula által végzett fásítások bizonyítják az erdeifenyő és feketefenyő jó fejlődését, de elegendő fenyvesek létesítése nem kívánatos! Ezért a lapos részekre, a teknőkbe, vápákba erdeifenyőt és szürkenyárat; ahol a *Calamagrostis* előfordul, kocsányostölgyet; a bucka oldalakra É-i és Ny-i kitettségeken erdeifenyőt szürkenyárral; a K-i és D-i kitettségeken a feketefenyőt szürkenyárral kívánjuk telepíteni. A buckatetőkre pedig feketefenyőt cserjékkel elegyítve tervezünk.

Feltétlenül helyesnek látszik a szürkenyár telepítése, hiszen Babos Imre kutatásai is igazolják, hogy a fagyal előfordulása biztosan jelzi a kedvező termőhelyi viszonyokat a szürkenyár részére.

A második csoportba tartozó területek nagyrésze faállománnyal borított. Sajnos az állományok állapota elég rossz, mivel a háború alatt és után sok, meg nem engedett kitermelés történt bennük.

Általában ezeken a területeken a fő feladatot nem a telepítés, hanem a meglévő állományok termőképességének fokozása jelenti, ezért inkább a teljesség kedvéért emlékeztünk csak meg róluk. Jellemző mindenhol a talaj jó vízháztartása, üdesége. Erre vall a szórványosan mindenütt előforduló mézgás éger, a zselnicemeggy (*Prunus padus*), a kutyabenge (*Frangula alnus*). A főfafaj a kocsányostölgy szillel, kőrissel, égerrel, szárazabb termőhelyeken gyertyánnal elegyedve, a talajnedvességtől függően. Jól fejlődik az akác is, különösen ott, ahol az erdeifenyővel pásztásan elegyedik. Pl. Zsigárd 29-es tagban az akác kb. 25 m-es pásztáiban helyezkedik el és kétoldalt erdeifenyő állomány övezi. Az akác fejlődése kifogástalan, átlagos magassága 21 m, átlag-

átmérője 20—22 cm, átlag kora 40 év. Szálankénti elegyedésben már nem nyújt ilyen biztató képet. Ugyancsak erős visszaesés tapasztalható a harmadszori, sőt már a másodszori sarjaztatás után is.

Igen szép eredmények vannak különösen az elmúlt 5 év alatt elvégzett fásítások terén. Mint kiemelkedő eredményt hozom fel a szaplányosi, nagyrészt természetlen legelő erdeifenyővel való betelepítését. A pótlásokat gyertyánnal, hárszal, juharral végezték, gondoskodva a szükséges töltelékfákról. A fiatalos záródása teljes, fejlődése kifogástalan. Sok szép tölgy és éger telepítés is van. Igen fontos feladat az elégtelen tölgyesek, fenyvesek alátelapítása a második koronaszint kialakítása céljából. Ezen a téren is vannak szép eredmények.

EGYESÜLETI HÍREK

Az egyesület szervezési bizottsága júniusi ülésén megvitatta, milyen munkamódszerekkel tudná élénkebbé tenni a helyi csoportok egyesületi életét. *Bakkay László*, a bizottság vezetője, megállapította, hogy az elmúlt időkben a bizottság munkája nagyjából abból állott, hogy kiszállásaik alkalmával érdeklődtek a helyi csoportok létszáma, tagdíjbefizetés és a munkatervvel szemben. Csupán ezeknek a technikai és adminisztrációs adatoknak a begyűjtése nem lehet elsődrendű feladata a bizottságnak. A fő cél az legyen, hogy elevenné, élénkebbé tegyék a bizottság tagjai a helyi csoportok életét. Minden csoportnak sok szakmai problémája van, ezekről kellene az ülések alkalmával előadásokat tartani és a fennálló szakmai elterjedteket viták során tisztázni s vég-eredményben kialakítani az egységes álláspontot. Alig van néhány csoport, ahol a megvitandó sok szakmai problémát a legapróbb részletekig megtárgyalták volna. Példaképpen megemlítette a *keszt-helyi csoportot*, amely táji erdőművelési utasítás kidolgozását tűzte ki feladatul. Ez olyan követésreméltó kezdeményezés, amelyet feltétlenül meg kell honosítani valamennyi csoportnál. A bizottság tagjainak kell segítséget nyújtani ezen a téren. Működjenek közre a szakmai kérdések felvetésében, majd a későbbiek során részletesen érdeklődjenek a csoportok szakmai állásfoglalásáról és a szükséghez képest az egyesület vezetőségének bevonásával nyújtsanak segítséget és adjanak tanácsot a tisztázatlan kérdések megoldására. A továbbiakban felhívta a bizottság tagjait, hogy kisérvék figyelemmel a csoportok szervezési munkáját, valamint az erdőgazdaságok jogi tagságát is.

A vita során a bizottság tagjai, mint a csoportoknál megvitandó kérdést vetették fel a kopár területek összeírását, az erdőgazdaságok gépesítési munkáját, a termőhelyi viszonyoknak megfelelő kül-

földi fafajok telepítését és az ilyen körülményű telepítések eredményességének a vizsgálatát. Felvetették továbbá, hogy a helyi csoportoknál az egyesületi összejöveteleket rendszerint az üzemi értekezletek után tartják, amikor a legérdekesebb témával is már nehéz az érdeklődést felkelteni. Célszerű volna, ha a csoportok az egyes erdészeteknél rendeznének vándorgyűléseket s ott vitatnák meg a legfontosabb szakmai kérdéseket. Végül hiányszóként állapították meg, hogy a csoportok nem küldenek beszámolókat munkájukról az egyesületnek.

A miskolci csoport Jávorkúton tisztújító vándor közgyűlésen választotta meg vezetőségét. Elnök: *Mikeváry Tivadar*, al-elnök: *Sitkey János*, titkár: *Horváth Lajos*, gazdasági felelős: *Stepniczky János*.

A szegedi csoportnál a mindszenti erdészetben a társadalmi tulajdon védelméről vitaülést, a mártélyi Tisza-hullámtéren lévő fiatalosban pedig erdőápolási tapasztalatcserét rendeztek.

Az egyesület helyi csoportjainál a következő szakmai továbbképző előadásokat tartották: Esztergomban *Sébor János* „Kopárfásítás, erózió elleni védelem”; Szombathelyen *Dr. Györfi János* „Cserebogár és lophodermium elleni védekezés”; Tamásiban *Papp László* „A meteorológia szerepe az erdőgazdaságban” címmel.

Az Egyesület szakmai továbbképző előadássorozatában Budapesten legutóbb *Pankotai Gábor* az erdőfeltárás soronkövetkező feladatairól tartott előadást. Az előadó az erdőfeltárás legsürgősebb feladataként a gépesített földútépítést jelölte meg. Ezt kívánja az arányos fejlődés, valamint a beruházási keretekkel való szükségszerű takarékoskodás.

AZ ERDŐ — Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa.

Felelős szerkesztő: KERESZTESI BÉLA, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa.
Szerkesztőbizottság: BABOS IMRE, a mezőgazdasági tudományok doktora, dr BALASSA
GYULA, dr. HARACSI LAJOS, KÁLDY JÓZSEF, KOCSÁRDY KÁROLY,
MADAS ANDRÁS, PÁRIS JÁNOS, SALI EMIL, SZÓNYI LÁSZLÓ.

A szerkesztő helyettese: JEROME RENÉ. Technikai szerkesztő: ÁKOS LÁSZLÓ.

Felelős kiadó: A Mezőgazdasági Könyv- és Folyóiratkiadó Vállalat igazgatója.

Szerkesztőség: Budapest, V., Kossuth Lajos tér 11. Országos Erdészeti Főigazgatóság.

Előfizetéseket felvesz a Mezőgazdasági Könyv- és Folyóiratkiadó V. Bp. V., Beloiannisz u. 8. Csekk számlaszám: 61.268

Megjelent 3000 példányban. Előfizetési ára egy évre: 60 Ft, negyedévre 15 Ft. Megjelenik minden hónapban.

40 108-689/2-Révai nyomda, Budapest, V., Vadász utca 16. (Felelős: Povárny Jenő)

